

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Svátosti jako životní mezníky

Křest jako přechodový rituál

Vedoucí práce: doc. Michal Kaplánek Th.D

Autor práce: Magdaléna Jarošová
Studijní obor: Teologie - prezenční
Ročník: 3

2023

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Dne.....

podpis.....

Poděkování:

Mé poděkování patří především vedoucímu mé práce docentu Michalu Kaplánekovi, který mi během celého psaní dodával odvalu a motivoval mě. Dával mi cenné rady a doporučení, díky kterému můžu dnes říci: „Zvládli jsme to!“

Dále děkuji dvěma duchovním, Jindřichu Šrajerovi a Tomáši Rádlovi za pomoc s rozšířením a zpětným výběrem dotazníků.

Také bych ráda poděkovala doktorce Svobodové, jejíž přednášky a semináře mi zpříjemňovaly každý týden, a jak ony, tak i zadané seminární práce či eseje mě nutily k přemýšlení.

Dále bych ráda poděkovala pedagogicko-psychologickému triu – dr. Bauman, dr. Nota, doc. Suda – za veškeré přednášky, semináře i cvičení, protože i tam jsem byla nucena přemýšlet.

Také bych ráda poděkovala oběma teoložkám (dr. Kolářová a dr. Vlčková), se kterými jsem se během studia setkala, protože mě obě posunuly dále v objevování a postupnému porozumění teologii.

Děkuji také dr. Verče Blažek Iňové a dr. Kátě Břichákové za prima praxe, které jsem navštěvovala na BiGy a vlastně i díky nim jsem tam, kde jsem.

Dále bych ráda poděkovala svým skvělým spolubydlícím, které mi byly celé tři roky, během studia teologie, skvělou podporou.

A úplně nakonec děkuji i svému zaměstnavateli, který mi od druháku (od něhož tam dělám), vycházel vstříc ohledně volna i plánování směn.

Obsah

Úvod	5
1 Svátosti spojené s životními mezníky	6
1.1 Životní mezníky	7
1.1.1 Začátek lidského života ve světových náboženstvích	8
1.1.2 Další významné mezníky v životě člověka	12
1.2 Začátek křesťanského života: křest a biřmování	13
2 Význam ritualizace životních mezníků v současnosti	17
2.1 Přechodové rituály jako symboly	18
2.2 Očekávání od církve vzhledem k rituálům spojeným se začátkem lidského života..	19
2.2.1 Křest dětí v tradičně křesťanských oblastech	19
2.2.2 Křty dětí v české republice	21
3 Motivy vedoucí rodiče ke křtu dítěte	25
3.1 Výzkumná sonda	25
3.1.1 Cíl a výzkumná otázka	25
3.1.2 Metodika	25
3.2 Výsledky šetření	26
3.2.1 Jednotlivé kazuistiky	26
3.2.2 Srovnání kazuistik	28
Závěr	30
Přílohy	31
Abstrakt	38
Abstract	39
Zdroje	40

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala téma s názvem: „Svátosti jako životní mezníky“. Toto téma jsem si vybrala z vlastního zájmu, protože mě zajímá, jaký je význam svátostí v životě člověka a to, jak člověka věřícího, tak i nevěřícího. Mým záměrem bylo zkoumat místo náboženských obřadů – jako přechodových rituálů – v životě současného člověka. Původně jsem se chtěla zaměřit na šest ze sedmi svátostí katolické církve (křest, biřmování, svátost smíření, svátost nemocných, kněžství a manželství). Pro značnou šíři této tematiky jsem se nakonec rozhodla omezit se na obřady spojené se začátkem lidského života, příp. se vstupem do dospělosti.

Práci jsem rozdělila na tři kapitoly. První kapitolu jsem nazvala *Svátosti jako životní mezníky*, protože jejím smyslem je zařadit svátosti, a to zejména ty, které jsou spojeny se začátkem života, do kontextu obdobných rituálů v různých náboženstvích. V této kapitole jsem vycházela především z díla Tomáše Halíka *Prolínání světů* a z kulturně historické monografie Alexandry Navrátilové *Narození a smrt v české lidové kultuře*.

V druhé kapitole pátrám po významu tzv. přechodových rituálů pro dnešního člověka a současně se zajímám o to, co dnes lidé čekají od církevních obřadů souvisejících se začátkem lidského života. V této kapitole vycházím zejména ze článku Kornélie Kolářové Takáčové *Křest jako přechodový rituál?*, která z hlediska praktické teologie řeší otázku křtu dětí v tradiční (luterské) evangelické církvi v Německu. Situaci u nás jsem se pokusila přiblížit pomocí analýz sčítání lidu a výsledků interních statistik české katolické církve.

Třetí kapitola obsahuje čtyři kazuistiky žen, které nechaly pokřtít své malé děti. V jejich výpovědích (v rámci otevřených otázek dotazníků) jsem hledala jejich osobní motivy ke křtu dítěte, a nakonec také shody a rozdíly mezi nimi. Ačkoliv se tyto výsledky nedají zevšeobecnit, představují přesto zajímavou sondu do myšlení lidí, kteří žádají o křest dítěte, a to jak těch, kdo jsou praktikující věřící, tak i těch, kdo chodí do kostela pouze na velké svátky.

V závěru shrnuji poučení, které mi přineslo jak teoretické studium této tematiky, tak i výzkumná sonda, kterou jsem provedla.

1 Svátosti spojené s životními mezníky

Na začátku této práce bych chtěla vyjasnit, co přesně zde myslím pojmem „svátosti spojené s životními mezníky“.

Po dobu, co křesťanství existuje, prošly svátosti mnoha změnami. V prvním tisíciletí byly jako „svátosti“ někdy označovány i mnohé jiné úkony, jako je například svěcení kostelů nebo mnišské zasvěcení, bylo i více než 30 svátostí. Během scholastiky se pak ustálilo 7 hlavních a dodnes na Západě používaných svátostí. Nejdůležitější z nich jsou svátosti iniciační, a to: křest, bířmování a eucharistie. Díky těmto svátostem se člověk stal křesťanem, později to potvrzoval a stával se dospělým uvědomělým křesťanem. Těmto svátostem – pokud se udělovaly dospělým – předcházela dlouhodobá příprava (katechumenát) a byly udělovány většinou v době Velikonoc.

Také další svátosti jsou spojeny s významnými životními změnami (mezníky). Svátost smíření pro lidi, kteří zklamali a upadli do těžkého hříchu, ale chtěli narovnat svůj vztah s Bohem. Tato svátost byla udělována v prvních křesťanských staletích velmi zřídka. Pomazání nemocných mělo sloužit k brzkému zotavení z vážných nemocí. A poslední dvě svátosti jsou takzvané svátosti stavovské, protože s nimi je měněn stav daných osob – svátost kněžství nebo svátost manželství:¹

„Kněžským svěcením se propůjčuje úřad zajišťující uskutečňování spásy zvěstováním víry, bohoslužbou a aktivní láskou (martyria, leiturgia, diakonia), manželství slouží k založení a posvěcování rodiny, k vytváření „minicírkví“ nebo „domácích církví“, jak se rodinám říká.“²

Svátostmi tedy ve své práci myslím těchto 7 výše vyjmenovaných katolických svátostí, které byly definovány mezi lety 1545-1563 na Tridentském koncilu, který se k nim opakovaně vyjadřuje a potvrzuje pojem působení svátostí „ex opere operato“ („na základě vykonání činu“), který ve 13. století vyvinula scholastika. To znamená, že pro platnost je rozhodující správné vykonání obřadu osobou, která k tomu má pověření, a ne mravní úroveň (stav) této osoby.³

¹Srov. ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-968-3, s. 149.

²Tamtéž.

³Tamtéž, s. 148

1.1 Životní mezníky

Pokud chceme hovořit o svátostech jako oslavách životních mezníků, tak si nejprve potřebujeme vyjasnit, které události budeme v této práci považovat za životní mezníky.

V této kapitole se na životní mezníky podíváme z hlediska kulturní antropologie a na to bude navazovat pohled teologický.

Z kulturologického hlediska tedy lze na mezníky pohlížet jako na určité životní situace, kdy se nějak mění status daného člověka. Lidský život můžeme metaforicky nazvat filmem, ve kterém se stejně jako v životě, vystřídá několik tisíc snímků. Některé jsou významné méně, některé více. Většinu z nich můžeme více či méně ovlivňovat, jediné co zůstává neměnné a čemu se nikdo z nás nevyhne, je moment narození a moment smrti.⁴ Kunetka v této souvislosti mluví o archetypálních situacích:

„V dějinném procesu života však existují základní archetypální situace, na kterých participují všichni lidé: narození, dospívání, uzavření manželství, situace viny, nemoci, smrti.“⁵

To jsou tedy situace, do kterých, sice v jiných podobách, ale přece, jednou „vstoupí“ každý člověk.⁶ Jaspers tyto situace nazývá mezní:

„Tyto základní situace našeho bytí nazýváme mezní situace.“⁷

„Mez vyjadřuje, že existuje něco jiného, ale zároveň: toto jiné není přístupno vědomí v pobývání. Mezní situace už není situací pro vědomí vůbec, protože ji vědomí jakožto vědoucí a účelové jednající bere na vědomí pouze objektivně, nebo se jí jen vyhýbá, ignoruje ji a zapomíná na ni.“⁸

Halík se touto problematikou zabývá v pořadu České televize Prolínání světů, který má 18 dílů a zabývá se náboženskými potřebami, které jsou obsaženy i v sekulární společnosti. V prvním díle pořadu říká: *„Chceme ukázat, že náboženství se v jistém smyslu týká každého člověka, že přesahuje rovinu názorů, či toho, co se děje za dveřmi chrámu. Chceme ukázat přítomnost náboženství ve zdánlivě nejobyčejnějších jevech života, přes všechny hranice.“⁹*

⁴ Srov. KUNETKA, František. *Úvod do liturgie svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-618-3, s. 29.

⁵ Tamtéž.

⁶ Srov. JASPERS, Karl. *Úvod do filosofie: dvanáct rozhlasových přednášek*. Praha: OIKOYMENH, 1996. ISBN 80-86005-05-4, s. 16.

⁷ Tamtéž.

⁸ JASPERS, Karl. *Mezní situace*. Praha: OIKOYMENH, 2016. ISBN 978-80-7298-220-2, s. 10.

⁹ <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10084714986-prolinani-svetu/306298380050015/>

1.1.1 Začátek lidského života ve světových náboženstvích

Pokud mluvíme o začátku lidského života, myslím, že by bylo dobré začít zrozením. Ve starověkých mytologiích se vyskytují božstva porodu. Věřilo se, že v okamžiku porodu, nastává něco jako spojení mezi přirozeným (tedy pozemským) a nadpřirozeným (tedy božským).¹⁰ V době kdy se v českých zemích rozšířilo křesťanství, setkáváme se také s názorem, „že s narozením člověka vychází hvězda, která ho provází životem. Září tím jasněji, čím významnější je dotyčný člověk, a padá, když zemře.“¹¹ Velmi dlouho se také literatura a další prameny zabývaly představou, že člověk má již při narození daný nějaký průběh života, který nemůže změnit, prostě, že je k něčemu předurčen, či že má nějaký úkol nebo poslání, které zde musí vykonat. U starých Keltů a Germánů, ale i u Slovanů se vyskytovala víra v osudové bytosti, které už malé děti znají, a říkalo se jim Sudičky (dříve Rodičky nebo Věštice). Věřilo se tedy, že Sudičky určují nezměnitelný osud člověka.¹²

Ve všech náboženstvích existují rituály, které souvisí se začátkem lidského života, u křesťanství se jedná o křest. Dříve to ale nebyl pouze křest, kterým se dítě přijímalo do určité komunity. Důraz se kladl například na první koupel dítěte, která představovala očistu.¹³ Rozšířeným zvykem bylo také dítě po koupeli a zabalení položit na zem. Dělo se tak z důvodu uznání Země jako matky všeho živého a představuje to sepětí mezi lidským pokolením a Zemí jako takovou.¹⁴ Dále jde například o obdarování dítěte nebo matky. Všechny tyto rituály, byly spojeny s radostí z narození dítěte, jeho emocionálním přijetím okolím, ale také po nějaké té právní stránce, která se týká zodpovědnosti za něj a ochrany.¹⁵

V judaismu byl porod považován za něco radostného až posvátného, kdy se z čehosi stává nový člověk, nová živá bytost. Některé zvyky dřívějších dob, ale někdy i těch dnešních se pojí spíše s lidovým folklorem a příliš nesouvisí s židovstvím jako takovým, ale jsou jakousi směsicí zvyků a tradic okolních národů žijících v jejich sousedství (např. dveře domu byly po narození dítěte otevírány dokořán).

Dnes patří mezi důležité recitování *šema jisrael*, když žena porodí chlapce. Dělá se tak proto, aby se ochránilo novorozeně před démony, které by chtěly obřízce, které by měla následovat, zabránit. Hlavní je tedy po narození chlapce v židovském prostředí obřízka, která

¹⁰ Srov. NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-397-3, s. 51.

¹¹ Tamtéž.

¹² Srov. tamtéž, s. 51-52.

¹³ Srov. tamtéž, s. 73.

¹⁴ Srov. VLČKOVÁ, M. *Žehnání matky*. Význam obřadu v Čechách a na Moravě v 16.-21. století. Praha, Akropolis, 2015, ISBN 978-80-7470-110-8, s. 110.

¹⁵ Srov. Navrátilová, s.73

je dodržována dodnes. Dříve se obřízka konala v synagogách, dnes se provádí v porodnicích:¹⁶

„Při obřadu drží dítě kmostr zvaný sandžak. Vlastní obřízku však provádí specialista, který se nazývá mohel; ten odstraní předkožku (mila) pohlavního údu a ránu odsaje.“¹⁷

Tento obřad je dále spojován například s Eliášovým křeslem, kdy na jednom z křesel sedí kmostr s dítětem a druhé vedle něj je ono křeslo proroka Eliáše, který je v judaistické tradici velmi významný. Dalším důležitým bodem je pro tento obřad udělení hebrejského jména chlapci. Na závěr zapěje mohel slova chvály a otec děkuje za obřad přijetí svého syna do svazku Abrahamova, u něhož tato tradice začala. Dále se rozstříhne plátno, na kterém dítě při obřízce leží a následně se sešije do pásu, na kterém jsou vyšity ornamenty i nápisy a ovazuje se s ním Tóra při první návštěvě otce se synem v synagoze.¹⁸ U dívky žádná obdoba obřízky neexistuje. Dívka tak dostává své židovské jméno při prvním šabatě, kdy její otec čte v synagoze z Tóry.

Dalším židovským obřadem spojeným s počátkem lidského života je „*vykoupení prvorozeného syna*.“ Podle Bible je každý prvorozený syn určen ke službě Bohu a musí tedy být z této služby „vykoupen“.¹⁹ „*Při tomto obřadu otec nabídne přítomnému kohenovi (tradici uznávanému potomku kněžské rodiny) za svého syna výkupné, ten je přijme a vrátí mu syna.*“²⁰

Dalším náboženstvím, kterého je třeba se dotknout, je islám. V islámském světě, tedy u muslimů se z velké části setkáváme s názorem, že islám je přirozené náboženství člověka, tedy, že každý se rodí jako muslim. Za muslima je automaticky považováno dítě muslimského otce, přičemž nezáleží, k jakému náboženství se hlásí jeho matka. Zřejmě z těchto důvodů tedy neexistuje nějaký obřad, který by znamenal začlenění dítěte do náboženského společenství. Jediný úkon, který souvisí s narozením dítěte v islámu, je to, že dítěti otec pošeptá do ucha „*azán*“, což je text volání k modlitbě a obsahuje také vyznání víry, tedy, že není jiného boha kromě Boha a Mohamed je jeho posel. Dále se za nově narozené dítě obětují zvířata: za chlapce obvykle dva beránci či kůzlata, za dívku jen jedno zvíře.²¹

Dalšími náboženstvími, která bych chtěla zmínit, jsou východní, takzvaná karmánová náboženství, a to tedy hinduismus a buddhismus. Pojetí narození, ale i smrti je zde silně

¹⁶ Srov. HALÍK, Tomáš. *Prolínání světů: ze života světových náboženství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-834-9, s. 31-32.

¹⁷ Tamtéž, s. 32.

¹⁸ Srov. HALÍK, Tomáš. *Prolínání světů: ze života světových náboženství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-834-9, s. 32

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 33

²⁰ Tamtéž.

²¹ Srov. tamtéž, s. 36-37.

ovlivněno vírou v reinkarnaci a tak tedy narození není něčím novým, ale spíše opakujícím se cyklem a není tedy třeba nějakého velkého slavení. Mnohem důležitější je akt početí dítěte, se kterým nějaké rituály souvisí. Příkladem může být „plození chlapce“, protože se věří, že rituál může ovlivnit pohlaví dítěte. V těchto náboženstvích je mnohem významnější narození chlapce, než dívky. Zvyklosti, které se v hinduismu provádí, se liší podle regionů. Důležitým a dodnes dodržovaným zvykem je přesné zaznamenání narození dítěte s přesností na minuty, aby mu bráhmanský astrolog mohl sestavit co nejpřesnější horoskop. Dalšími důležitými oslavami v hinduismu jsou po čtyřech respektive šesti měsících po narození, kdy dítě ve čtvrtém měsíci smí poprvé opustit dům a spatřit slunce a hvězdy a v šestém dostane poprvé tuhou stravu, obvykle vařenou rýží. V sedmém měsíci se koná propíchnutí ušního lalůčku – u chlapců na pravém a děvčeti na levém uchu. Posledním obřadem, který je spojen s počátkem života, je první holení hlavy, kdy se nechává jen malý cůpek na temeni hlavičky. Co je ještě důležité zmínit, pokud mluvíme o narození v Indii, je důležitá také příslušnost k určité kastě, která je dítěti dána a musí s touto příslušností žít po celý život a hlavně dodržovat její příkazy a zákazy.²²

Buddhismus nepřinesl žádné nové rituály, které by se pojily s narozením dítěte. Tradice, které u buddhistů existují, jsou většinou závislé na krajích a liší se. Někde jde rodina s novorozenětem do chrámu, aby mu bylo uděleno jméno, dítěti se kropí hlavička a zapaluje se svíce. Je to obřad velmi podobný křtu, ale celý tento obřad symbolizuje sloučení čtyř elementů kosmu, kterému východní náboženství přisuzují veliký význam. Velmi známá tradice je i vyhledávání převtělení významných náboženských hodnostářů v buddhismu mezi malými dětmi. Takto byl třeba vybrán nynější tibetský dalajláma.²³

Nyní pojednám o křesťanských tradicích spojených se začátkem života.

Ve velkých křesťanských církvích (katolická, pravoslavná, luterská, reformovaná) se křtí už malé děti a tak se křest stává rituálem spojeným s narozením. Provádí se většinou v prvním roce života dítěte a pro příbuzné dítěte je velmi podstatný. Nejde totiž jen o rituál, který znamená, že je dítě přijato rodinou, církevním společenstvím a že bude vyznávat určité hodnoty, ke kterým ho bude rodina vést. Tento rituál znamenal i očistu. Dítě se sice rodí „neposkvrněné“ individuálním hříchem, ale je nutné z něj sejmout tíhu hříchu dědičného a připravit mu tak cestu ke spáse a k životu věčnému.²⁴

²² Srov. Halík, s. 52-53.

²³ Srov. tamtéž, s. 53-54.

²⁴ Srov. Navrátilová, s. 74

Až do 19. století nebyl křest jen očistou od dědičného hříchu, a tím i cestou ke spáse, ale také ochranu proti zlým duchům. Existovalo mnoho pověstí o nepokřtěných bloudících dětech, které znepokojují své okolí zjevem i chováním. Dříve se se křtem spěchalo a křtilo se tak většinou první den po narození, někdy i tentýž den, aby se předešlo případnému úmrtí dítěte, které by nebylo pokřtěno. Proto u křtu nebyla přítomna matka. Naproti tomu dnes oba rodiče přinesou dítě do kostela, kde je dítě pokřtěno. V případě, že je dítě ohroženo na životě a pro příbuzné by znamenalo velikou újmu, kdyby mělo umřít nepokřtěné, může je pokřtít kdokoli i s obyčejnou vodou. S rituálem křtu je spojeno i udělení jména. Toto udělení jména je důležité ve všech kulturách.

V počátcích křesťanství měl velký význam souboj obřadu křtu s pohanskými zvyky. Kněz byl nabádán, aby křest byl opravdu pouze křtem a vymizelo z něj různé zaklínání a magie.

Dále bylo zapotřebí před křtem vyzkoušet kmotry i rodiče, zda umí z paměti vyznání víry a modlitbu Páně. Při křtu se dítěti dává dárek do vínku. Většinou šlo o mince, někde k nim byl přidán medailonek nebo přívěsek na řetízek, jinde jen lísteček s údaji o narození dítěte, nebo obrázky patrona, po kterém má dítě jméno. Děvče většinou dostávalo i náušnice. Dárek, který dítě dostalo, jeho rodiče pečlivě uschovali. Křest také vyžadoval zvláštní oděv, který kromě košilky obsahoval mnohdy kabátek, čepičku. Křestní obleček se v rodině předával z generace na generaci a křtily se v něm všechny děti v dané rodině. Zvláštní pozornost byla věnována právě čepčkům – bývaly pletené, háčkované nebo síťované, zdobené méně či více podle toho, jak moc byla rodina zámožná. Před odchodem z domu do kostela i po příchodu z kostela nechyběly obyčeje, které podtrhovaly význam této chvíle, šlo pro dítě o chvíli předělovou, zlomovou až posvátnou. Nyní se tedy už čekalo, že dítě bude postupně plnit svou roli jak v rámci rodiny, tak v rámci církevního společenství.²⁵

Velmi významnou postavou je při křtu kmotr nebo kmotři. Kmotři vytváří s kmotřencem svazek duchovní, nezávislý na pokrevním příbuzenství. Kmotry dítěte byly osoby, které byly spolu s rodiči zodpovědné za řádný vývoj dítěte, a v případě úmrtí rodičů byli kmotři povinni se o dítě starat – tedy živit ho, šatit. Později, nejspíše s vývojem medicíny získává převahu spíše funkce kmotra jako člověka, který doprovází dítě v období duchovního dozrávání a je jeho poradcem v otázkách víry. Pro kmotrovství platily velmi podobné zákony jako mezi osobami pokrevně příbuznými – manželství i jiný partnerský vztah mezi skmotřenými osobami byl nepřipustný a považoval se za krvesmilstvo, cizoložství a hřích.

²⁵ Srov. Navrátilová, s. 75-85

Dítě mělo obvykle více kmotrů a to jednoho hlavního, který dítě při křtu držel, a další, kteří třeba drželi svíci. Čím více kmotrů dítě mělo, tím byla rodina zámožnější. Až v 19. století se počet kmotrů ustálil na 1 až 2. V této době také začali být za kmotry vybíráni rodinní příslušníci nebo blízcí přátelé rodiny. Kmotrovství bylo a dodnes je celoživotním svazkem, kdy jsou oba vázáni nějakými právy a povinnostmi k tomu druhému. Podíleli se na výchově a museli také poctivě sledovat svátek či narozeniny svého kmotřence a na Vánoce, Mikuláše a Velikonoce přispět nějakým dárkem. Ve velkém množství případů byli kmotři lidmi kteří pomáhali rodičům s materiálním zabezpečením dítěte – přispívali na školní pomůcky, kupovali oblečení a chodili se na ně dívat při různých školních veřejných akcích. Ale i poté, co děti vyrostly, byl na kmotry brán ohled při domluvách sňatků, svárech i smíru, prostě kmotr byl rádcem v celém životě svého kmotřence, který vždy bral jeho rady v potaz.²⁶

Je zajímavé sledovat jak se sekulární společnost, která se snaží kategoricky odstránit od církve jako takové, přesto snaží nějaké rituály mít. Společnost si zavedla podobné rituály, když bylo náboženství (a to především křesťanství) za minulého režimu perzekuováno. Jako příklad můžeme uvést místo církevního obřadu křtu vítání občánků na radnici. V bývalé NDR mělo „Jugendweihe“ nahradit konfirmaci (evangelickou obdobu biřmování).²⁷ Je tedy důležité položit si otázku, proč se tyto rituály, byť jsou necírkevní, konají? Co lidem přinášejí a proč jsou důležité?

1.1.2 Další významné mezníky v životě člověka

Významnými životními mezníky myslím určité životní situace, kterými se zásadně mění život člověka. V první řadě jde o tzv. archetypální situace (kap. 1.1), ale nejsou tím jediným. Jde o to, že tyto archetypální situace se pojí s křesťanským životem, ale musíme se též zamyslet nad sekularizovanou společností, která také touží po nějaké, byť nenáboženské ritualizaci. A tak tedy lidé slaví ukončení školní docházky skrze školou pořádané slavnosti pro žáky 9. ročníku. Pasování maturantů na střední škole, kdy se z předposledního ročníku na střední škole stává, po posledním zvonění maturantů, nejstarší skupina studentů na střední škole. Se střední školou souvisí i další radosti a to zvláště v posledním ročníku – maturitní večírek, poslední zvonění a po úspěšném složení maturitní zkoušky slavnostní předávání maturitního vysvědčení, většinou za přítomnosti rodičů. Dále jde o slavnosti na vysoké škole,

²⁶ Srov. Navrátilová, s. 89-93

²⁷ Srov. Halík, s. 30

a tím myslím především imatrikulaci, kterou se student stává členem akademické obce, a promoci, kterou student studium končí a akademickou obec tak opouští.

Na ukončení školy navazují další životní etapy, jako tzv. vylétění z hnízda, které tedy může nastat už při studiu na vysoké škole, kdy student domů za rodiči jezdí už jen na návštěvu a fakticky bydlí jinde. Také jde o dobu nalezení životního partnera nebo o nějaké upevnění vztahu s partnerem současným – zásnuby, ale mnohdy i o nalezení prvního pracovního místa nebo zvýšení pracovního úvazku ve stávajícím zaměstnání, které měl již při studiu.

Tohle všechno, co jsem až doposud vyjmenovala, jsou důležité životní mezníky v našem životě a většinu z nich nějak oslavujeme i bez napojení na církev. Samozřejmě můžeme po vysoké škole dojít do bodů, kdy budeme žádat kněze o přípravu na manželství, když se rozhodneme svazek uzavřít v kostele, ale stejně tak jej můžeme uzavřít i „jen“ na radnici sňatkem civilním. Na stejnou rovinu jako sňatek nebo tedy svátost manželství klademe kněžskou svátost – pokud se muž rozhodne stát se knězem. S tím souvisí několikaletá příprava a studium teologie, někdy i pobyt v cizině.

Je smutnou pravdou, že se střední a starší dospělostí může souviset i mnoho bolestivých situací, kdy je dospělý člověk nucen vyrovnat se se smrtí svých rodičů a mnohdy i sám zakouší rány osudu v podobě rozpadu manželství nebo ztráty zaměstnání. A později v důchodovém věku se dostaví i vlastní nemoci a problémy se zdravím a nejen ty. Tyto zdravotní problémy mají jeho kamarádi, sourozenci i životní partner a minimálně polovina populace projde ke konci života tou nejtěžší „zkouškou“, kdy se musí vyrovnat se smrtí partnera nebo se smrtí milované osoby, kterou nutně nemusí být partner.

Je pravdou, že když se na to podívám, vidím více životních mezníků civilních v mladém věku člověka, kdy člověk slaví ukončení studií, dosažení plnoletosti a více těch církevních v dospělém věku.

1.2 Začátek křesťanského života: křest a biřmování

Lidský život se skládá z mnoho různých okamžiků a událostí, z nichž některé jsou velmi významné a jiné zase méně. Jsou tu události, na které jsme od útlého dětství odkazováni slovy z našeho okolí: „Až budeš velký/dospělý“, „až uděláš maturitu“, a tak čekáme na tento zlom v životě a vyhlížíme jej s očekáváním, že se něco velkého stane a tento milník je pro nás velmi významný. Je mnoho věcí, které v takových chvílích člověk potřebuje a jednou z těchto

věcí, které mohou tuto situaci ulehčit, je náboženství a s ním spojené takzvané „rituály přechodu“. Do těchto významných událostí v životě člověka řadíme narození a smrt. Stejně tak je velmi důležitým okamžikem moment, kdy se stáváme dospělým křesťanem, který žije křesťanským životem a šíří evangelium. Dalšími důležitými momenty či přechody jsou v našem životě vstup do manželství nebo kněžské svěcení.²⁸ Vzhledem k rozsahu tématu jsem se rozhodla, že se budu dále dopodrobna zabývat pouze tím nejdůležitějším mezníkem a jeho křesťanským prožíváním – a to je narození a křest dítěte, na nějž pak v době dospívání navazuje biřmování.

Pokud mluvíme o začátku křesťanského života a myslíme tím tedy to, kdy se člověk stává křesťanem, je to obřad křtu. Pokud jsou rodiči křesťané a víru prožívají, nechají většinou své dítě pokřtít už jako malé dítě a snaží se jej v křesťanské víře vychovat. Pokud jsou rodiče nevěřící a víru nijak neprožívají, nechají obvykle své děti rozhodnout se třeba až v dospělosti, zda se nechají pokřtít.

Dříve se nemluvňata křtila co nejdříve po porodu. Souviselo to s vysokou úmrtností narozených dětí a s tím, že nepokřtění nemohli být pochováni do posvátné půdy hřbitova – stejně jako sebevrazi, nevěřící nebo exkomunikovaní.²⁹ Tento pohled na nepokřtěné děti vychází z učení o nutnosti křtu ke spáse.³⁰ Z toho se vyvinulo učení o *limbus pueorum*, tj. stavu zemřelých dětí, které nemají osobní hřích, ale nebyly očištěny od hříchu dědičného. Tato nauka se ale vyvíjí a poslední vývoj zaznamenává dokument mezinárodní teologické komise *Naděje na spásu pro děti, které umírají nepokřtěné*.³¹ Díky medicínskému pokroku a církevního vývoje se u většiny katolíků již nesetkáváme s úzkostí, že dítě zemře nepokřtěné. Přesto je obvyklé, že se malé děti narozené v katolických manželstvích křtí v prvním roce jejich života.

Křest jako takový je první ze sedmi svátostí a začíná jím tedy křesťanský život člověka. Křest je ve všech křesťanských církvích nejdůležitější a základní událostí, která novorozence či už malé dítě čeká.³² Je to svátost, jejímž prostřednictvím církev přijímá nové členy. Křest je úkonem, ve kterém Kristus tady a teď uskutečňuje svojí spasitelskou činnost a křtěnému otevírá cestu k životu věčnému.³³ Udělování křtu lze odvodit z příkazu Ježíše Krista, který řekl svým učedníkům (Mt 28,19): „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny

²⁸ Srov. Halík, s. 29.

²⁹ Srov. Navrátilová, s. 75.

³⁰ Srov. Mk 16, 16

³¹ *Naděje na spásu pro děti, které umírají nepokřtěné*, Přeložit Ctirad Váslav Pospíšil, Praha: Krystal OP, 2008, ISBN 978-80-87183-06-9.

³² Srov. Kunetka, s. 153

³³ Srov. SCHMAUS, Michael. *Svatosti*. Bratislava: Dekanát Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, 1992, s. 203.

národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem přikázal.“ Stejně jako tento příkaz by ale mělo být splněno také to, co musí být splněno u těch, kteří křest chtějí přijmout.³⁴ Kromě toho, že se křest odvolává na příkaz Páně, jsou tedy další body, které by měly být splněny. Jde o vnitřní obrat a víru v Ježíše a jeho poselství. Křest začleňuje do církve jako Božího lidu Nové smlouvy, spojení s Kristem by se mělo prohlubovat a stávat se stále více niterným. Křest je branou k novému životu a znovuzrozením (Jan 3,5): „*Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.*“

Křest je novým stvořením – staré pomíjí a nové se objevuje (2Kor 5,17). Spásná účinnost křtu také ruší odloučenost člověka od Boha, odpouští všechny jeho hříchy, včetně toho prvotního. A křest také dává životu smysl a naději na věčný život ve společenství s Bohem.³⁵

Důležitým člověkem, který se pojí s obřadem křtu, je kmotr. Ten spolu s rodiči je zárukou, že děti budou v křesťanské víře vychovávány.³⁶ Kmotrovství je známo již od prvních staletí našeho letopočtu, kdy bývali průvodci, kteří připravovali a doprovázeli na cestě ke křtu (katechumenát). Kmotr byl pro církve učitelem toho, že katechumen je hluboce přesvědčen, že víra je jeho cestou, opravdu se obrátil a bude následovat Krista. Ještě v době nedávné byli právě kmotři považováni za garanty duchovního růstu dítěte a až v době postmoderní se od tohoto pojetí upustilo a vrátilo se zpět pojetí, že v prvé řadě jsou to rodiče, kdo je odpovědný za správný duchovní vývoj svých ratolestí. Kmotr musí také splňovat určité požadavky:³⁷

„Kmotrovství vyžaduje zralost víry a zralost života, kmotr by měl být ve věku, který mu podle lidských měřítek dovolí vykonávat kmotrovskou službu delší dobu.“³⁸

Dále například musí být kmotr pokřtěn, biřmován a musel už v minulosti přijímat eucharistii. Také musí být příslušníkem církve, do které chce jeho svěřenec vstoupit. Nakonec, pokud rodiče nemohou nalézt vodného kandidáta na kmotra a ani farní obec nikoho takového nenašla, kmotra mít nemusejí.³⁹

Na svátost křtu navazuje, zpravidla v období dospívání, svátost biřmování, kdy má člověk potvrdit svou víru. Biřmování je spolu se křtem a kněžským svěcením svátostí, kterou člověk může přijmout jen jednou za život,⁴⁰ je chápáno jako nesmazatelná pečeť

³⁴ Srov. POKORNÝ, Ladislav. Světlo svátostí a času. Praha: Česká katolická Charita, 1981, s. 15

³⁵ srov. ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*, s. 153-154.

³⁶ Srov. Halík, s. 34

³⁷ srov. Adam, s. 158-159

³⁸ Tamtéž, s. 159.

³⁹ srov. Adam, s. 159-160.

⁴⁰ Srov. Halík, s. 35.

přináležetosti ke Kristu.⁴¹ Biřmování je tedy určitým přechodem od věřícího dítěte k věřícímu dospělému. Název biřmování je odvozen z latinského confirmatio, což znamená posílení nebo upevnění.⁴² Tímto obřadem získává člověk všechna práva, ale i povinnosti ve společenství církve. Člověku se tímto úkonem svěřuje pověření k službě v církvi – jiné, než která je svěřena knězi při svěcení. Biřmovaný má povinnost vydávat svědectví o víře a pomáhat bližním – k tomu mu mají pomáhat dary Ducha svatého.⁴³ Stejně jako křest (dospělých o Velikonocích) má i biřmování v liturgickém roce své místo:

„Uděluje se nejčastěji o Letnicích, padesátý den po Velikonocích, kdy si křesťané připomínají seslání Ducha svatého na apoštoly.“⁴⁴

Řádným udělovatelem této svátosti je biskup, ale když biskup pověří kněze, může tuto svátost udělit i kněz. Při obřadu je pomazáváno čelo posvátným olejem s balzámem a uděluje se nové jméno. V byzantské tradici se mohou pomazávat i jiné části těla.⁴⁵

V židovské tradici můžeme najít obdobný obřad vstupu do dospělosti: „bar micva“ u chlapců a „bat micva“ u dívek. Bar micva tedy „syn příkazu“ je obřad, kterým se chlapec ve věku 13 let stává z náboženského hlediska dospělým, a tak má nově určité povinnosti. Pro tento obřad je charakteristické, že je chlapec v rámci tohoto obřadu poprvé vyvolán k veřejnému čtení z Tóry v synagoze.

Bat micva tedy „dcera příkazu“ je obřad, který se rozšířil až v moderní době:⁴⁶

„Dívka se stává nábožensky dospělou ve věku dvanácti let; do té doby by měla být poučena o náboženských povinnostech žen.“⁴⁷

⁴¹Tamtéž.

⁴² Srov. tamtéž, s. 58-59.

⁴³ Srov. POKORNÝ, Ladislav. Světlo svátostí a času. Praha: Česká katolická Charita, 1981, s. 27

⁴⁴Halík, s. 59.

⁴⁵ Srov. tamtéž.

⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 56.

⁴⁷Tamtéž, s. 59.

2 Význam ritualizace životních mezníků v současnosti

Pokud budeme mluvit o ritualizaci a rituálech je nutné si tyto pojmy nějak charakterizovat. První kapitola obsahovala popis rituálů spojených se začátkem lidského života. Rituály, jak je v této práci popisují, jsou určitým symbolem, který představuje určitý přechod osoby z jedné životní fáze do jiné. Kunetka proto tvrdí: „*Celou liturgii svátostí tedy můžeme představit jako symbolické jednání.*“⁴⁸

Původním významem slova rituál je cesta. Díky tomu víme, že jde o nějaký dynamický projev, protože abychom byli nějak na cestě, musíme se po ní pohybovat a nesmíme také zapomenout na to, že takovou cestu lze vychutnávat všemi smysly. Vidíme její proměnlivost, jak postupně jdeme, cítíme vůni vzduchu, podklad pod nohama... Rituál jako cesta vtahuje člověka do svého děje:⁴⁹ „*Rituál je tedy cesta, která vede do nitra zkušenosti se symbolem a dává této zkušenosti podobu slavnostního obsahu. Slavnost je tedy širší pojem než rituál.*“⁵⁰

Podle Kornélie Kolářové Takácsové jsou „rituály prostředky porozumění, skrze něž je možné to, co se nám v životě přihodí, artikulovat a zpracovat. Protože jsou to symbolické akty, odkazují zároveň nad sebe k hodnotám a postojům, podle nichž je možné se orientovat.“⁵¹

Ritualizaci životních situací vysvětluje Kunetka jako projev základního transcendentálně-sakramentálního rozměru lidské osoby.⁵² Rituály ve společnosti narušovaly a dodnes narušují rutinu všedních dní. Dokonce i v ateistické společnosti lidí tihnou k určitým rituálům, které ale nespojují s Bohem. Proto i sekularizovaná společnost tyto rituály potřebuje:⁵³

„*Slavení svátostí „kopíruje“ mezní situace lidského života a provází je symbolickým jednáním, znamením a slovem. Už tento prostý fakt vyjadřuje, že svátosti souvisejí – a to zcela konkrétně – s životem člověka.*“⁵⁴

Pro dnešního sekularizovaného člověka je obtížné přijmout zdůvodnění svátostí tzv. shora, ale je možné mu je vysvětlit právě tzv. zdola a to jako akty nebo slavnosti, které kopírují základní životní situace. A právě tyto základní životní situace zažívá každý člověk a

⁴⁸KUNETKA, František. *Úvod do liturgie svátostí = Liturgika*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 123.

⁴⁹Srov. MUCHOVÁ, Ludmila. *Vyslovit nevyslovitelné: didaktika uvádění do světa symbolů*. Brno: CDK Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-075-6, s. 120

⁵⁰Tamtéž.

⁵¹KOLÁŘOVÁ TAKÁCSOVÁ, Kornélia. *Křest jako přechodový rituál? K současné diskusi o pastoračním významu křtu v německé jazykové oblasti, s. 170. IN Teologická reflexe, 2018, roč. 14 č.2, s.165-180.*

⁵²Srov. Kunetka, s. 32

⁵³Srov. tamtéž, s. 32-33.

⁵⁴Tamtéž, s. 33

každý člověk ať už vědomě či nevědomě touží po nějaké jistotě, bezpečí a záchraně a právě svátosti můžou tuto potřebu naplnit.⁵⁵

2.1 Přejchodové rituály jako symboly

Výše jsme si řekli, že rituály jsou určitým *symbolem přechodu* z jedné životní fáze do druhé, jsou tedy oním životním mezníkem. Proto si myslím, že by bylo dobré si alespoň nějak základně charakterizovat i pojem „symbol“. Pokusím se o to na základě knihy L. Muchové *Vyslovit nevyslovitelné*.⁵⁶

Na symbol se lze dívat z mnoha hledisek, ale pokud to trochu zúžíme, může být pohled filosofický, sociologický, teologický nebo psychologický.

Filosofický pohled

Filosofie je vědou, která se zabývá nebo pátrá po pravdě a věděni, tedy po věděni v jeho nejčistší formě, avšak potíž je v tom, že každý z nás svět vnímá trochu jinak a nejinak je tomu i v případě symbolu.

Sociologický pohled

Přímo se jím zabývá směr symbolický interakcionismus. Symbol je zde viděn jako jazykový prostředek – gesto, které slouží komunikaci mezi lidmi. Tato gesta vyjadřující naše postoje a pocity jsou pak nazývány *signifikantní* gesta nebo signifikantní symboly. V těchto symbolech je dle Meada původ lidské duchovnosti, inteligence a vědomí. Díky tomu, že se snažíme gestům druhých porozumět a „rozkódovat je“, vzniká systém signifikantních gest či symbolů, které jsou zakotveny v nějakých společných zkušenostech lidí. Nicméně v této rovině je symbolické gesto či slovo jen k tomu, abychom začali uvažovat o postoji a pocitech daného člověka, který takto symbolicky jednal. Z tohoto pohledu je rozšířeno používání symbolu právě ve společenských rituálech.

Psychologický pohled

Podle Freudovy psychoanalýzy symbol je nějaký obsah, který nelze vyjádřit slovy, takže symboly slova zastupují. Freudův žák Ernest Jones shrnuje, že jen to, co je vytlačeno do nevědomí, potřebuje symboly (a protože obvykle vytlačujeme to nepříjemné = čím méně symbolů tím je člověk zdravější a naopak, čím více symbolů, tím je člověk neurotičtější). Je ovšem pravda, že takto negativně definovaný symbol, byl velmi často zamítán a byly pokusy

⁵⁵Kunetka, s. 33

⁵⁶Srov. MUCHOVÁ, Ludmila. *Vyslovit nevyslovitelné: didaktika uvádění do světa symbolů*. Brno: CDK Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-075-6, s.12-49.

o jiné definice. V analytické psychologii C. G. Junga je symbol nástrojem dialogu mezi vědomím a nevědomím člověka. Analytická psychologie definuje symbol jako viditelná znamení neviditelné skutečnosti. Psycholog tedy vždy bude pátrat po té neviditelné skutečnosti.

Teologický pohled

V náboženství (každém náboženství) se pomocí symbolů vyjadřuje transcendentní skutečnost. Důležitou osobou ohledně náboženské symboliky je P. Tillich, podle kterého je náboženská řeč řečí symbolickou, a tudíž i Bible sama o sobě hovoří symbolicky a je třeba ji tak vnímat, vždyť už i Ježíš mluvil v podobenstvích a co jiného jsou podobenství než symbolická řeč?

Toto krátké pojednání o symbolu považuji za důležité, protože „právě uchopení symbolu, jeho významu a charakteristik je určující také pro teorii liturgie jako symbolického jednání.“⁵⁷

2.2 Očekávání od církve vzhledem k rituálům spojeným se začátkem lidského života

Je zajímavé, že přestože se dnešní společnost čím dál více sekularizuje a naše česká společnost je i pokřivena totalitním režimem, stále přetrvává určitá vazba mezi církví a členy společnosti, kteří se na církve obrací pouze ve zvláštních životních situacích. Přestože jsou tyto lidé často nevěřící nebo hledající, chtějí své dítě nechat pokřtít. Církev by tak v dnešní době měla těmto lidem vycházet vstříc a netrvat na jejich plné začlenění do společenství církve, ale nabídnout jim i jiné možnosti.

2.2.1 Křest dětí v tradičně křesťanských oblastech

Otázkou křtu v tradičně křesťanských oblastech se zabývá Kornélia Kolářová Takácsová a klade si otázku, jak má církve přistupovat právě k těmto lidem. Má trvat na jejich reintegraci do společenství nebo jen poskytovat podporu, když ji sami žádají?

Tady ovšem vyvstává další důležitá otázka:

„Je teologicky a pastoračně zodpovědné křtít děti rodičů, od nichž nelze očekávat, že povedou své děti k aktivnímu členství v církvi? Je přípustné skrze křest dětí vědomě produkovat další a další distancované křesťany? Pokud ano, neměla by být potom zcela nově

⁵⁷VLČKOVÁ, Michaela. *Tělo, čas a prostor v liturgii*. Praha: Malvern, 2017. ISBN 978-80-7530-103-1, s. 18

promyšlena podstata a úloha cirkve ve společnosti, především pak její misijní a pastorační poslání?“⁵⁸

Na druhou stranu je důležité si uvědomit, že rituál křtu neprobíhá kvůli tomu, aby se početná církevní rodina rozrostla. Je to rituál, který v sobě nese symbol, a to symbol, který je důležitý především pro rodinu křtěného dítěte a mnohdy ani nejde o symbol teologický, ale spíše nějak duševně, emocionálně zakotvený ve vnímání rodičů. Je tedy nutné myslet na to, že dítě je křtěné kvůli rodičům, a ne kvůli církvi (sboru, farnosti).⁵⁹

Je důležité zmínit, čím jsou vlastně *kazuálie*⁶⁰ tak významné anebo jaký je jejich teologický význam. Nelze říci, že by je většina tradičních křesťanů (v tomto případě rodičů) považovala za důsledek zvěstování evangelia. Tito lidé je nevyhledávají primárně kvůli spáse, ale jde jim o požehnání nebo pomoc v rozhodujících životních situacích.

Křest můžeme tedy chápat nejenom jako vstup do církve, ale také jako rituál, který napomáhá vyrovnání se s odchodem jedné životní etapy a příchodem druhé, která bude značně odlišná. Je třeba myslet i na rozměr psychologický a sociální, ne jen na duchovní. Do rodiny přichází dítě, které naprosto změni dosavadní život rodičů. A rodiče tak i v tomto převážně šťastném okamžiku zažívají krizi, se kterou může rituál křtu významně pomoci.⁶¹ Kolářová Takácsová k tomu poznamenává:

*„To, jakým způsobem rodiče zvládnou svou přechodovou krizi, totiž tuto cestu významně spoluurčuje, protože životní příběh dítěte je zpočátku zcela vrostlý do příběhu jeho rodičů. Zpracování ambivalentních pocitů po narození potomka a zodpovědné přijetí rodičovské role je základem zdařilého vývoje a zrání dítěte, a tedy i jednou z podmínek zdařilé cesty víry dítěte. Jestliže tato cesta pastorovi není lhostejná, nemůže mu být lhostejná ani situace rodičů.“*⁶²

Je důležité myslet na to, že křest spojuje člověka s příběhem Ježíše Krista a je závazkem k jeho následování. Pokud ovšem dojde k redukci toho duchovního a rituál je považován pouze za psychologicko-sociální úkon, který má sice nějak pomoci, ale bez hlubšího teologického porozumění, pak je křest sice platný, ale neúčinný. Proto je velmi důležité, jak při křtu dětí, za něž slibují rodiče, tak při křtu dospělých, kdy svůj slib potvrzují

⁵⁸ KOLÁŘOVÁ TAKÁCSOVÁ, Kornélia. Křest jako přechodový rituál? K současné diskusi o pastoračním významu křtu v německé jazykové oblasti, s. 167. In *Teologická reflexe*, 2018, roč. 14, č.2, s.165-180.

⁵⁹ Srov. tamtéž.

⁶⁰ V evangelické církvi se pojem kazuálie používá k označení příležitostných církevních obřadů, které se týkají významných událostí v životě jednotlivého člověka (křest, svatba, pohřeb) anebo církevního společenství (svěcení kostela, hřbitova, domu). Probíhají bez ohledu na liturgický rok.

⁶¹ Srov. Kolářová Takácsová, s. 177-178.

⁶² Srov. tamtéž, s. 178.

sami křtenci, případně spolu se svými kmotry, příslib křesťanského života. Zde se zdá, že ti nerozhodní a hledající nejsou příliš respektováni, ale musíme připomenout, že to, že dítě chceme nechat pokřtít na základě toho, že i my jsme pokřtění a že čekáme nějakou podporu od církve, by nemělo být postačujícím důvodem. Farář by sice měl tyto argumenty respektovat, ale zároveň by se měl pokusit nabídnout pastorovaným rodičům nebo katechumenům nahlédnout do víry hlouběji a v rámci možností jejich stav i změnit. Kdyby toto neučinil, bylo by to spíše výrazem bezradnosti a vlastně i lhostejnosti k životu těchto lidí i jejich dětí a skutečné pastoraci by se to nepodobalo. V této situaci se tedy nabízí otázka, jak nevěřící nebo hledající rodiče hodlají přispět k růstu dítěte ve víře? Je nutné porozumět skutečnosti, že pro distancované křesťany nejsou například témata hříchu a zla tak srozumitelná a zřejmá jako pro křesťana vědomého si teologické roviny svého křtu. Přitom motivy záchrany a Boží pomoci jsou zcela zásadní. Pokud chceme pastorovaným přiblížit témata hříchu a zla, musíme to pokud možno popsat na situacích jim známých a blízkých. Nejde jen o věci, které se prostě přihodí. Jde o neštěstí, které mnohdy způsobuje člověk sám svým konáním. Člověk tedy takto způsobuje bídu a církve poskytuje potřebnou oporu a záchranu z této nešťastné situace, kterou člověk zavinil. Křest je tedy také *spásným jednáním*.⁶³ Připomínat při křtu hřích je velmi důležité z hlediska toho, aby si všichni zúčastnění byli vědomi toho, že se spolupodílejí na bídě světa i své vlastní, přičemž ze zla, které se ve světě děje, často viníme Boha a neuvědomujeme si, že je to naše vůle a ne vůle Boží. Pokud tedy z obřadu křtu odstraníme témata hříchu, zla a utrpení, není možné, aby se kruh „uzavřel“ a naplnila se tak vlastně ona uzdravující moc, které se nám křtem dostává jako dar.⁶⁴

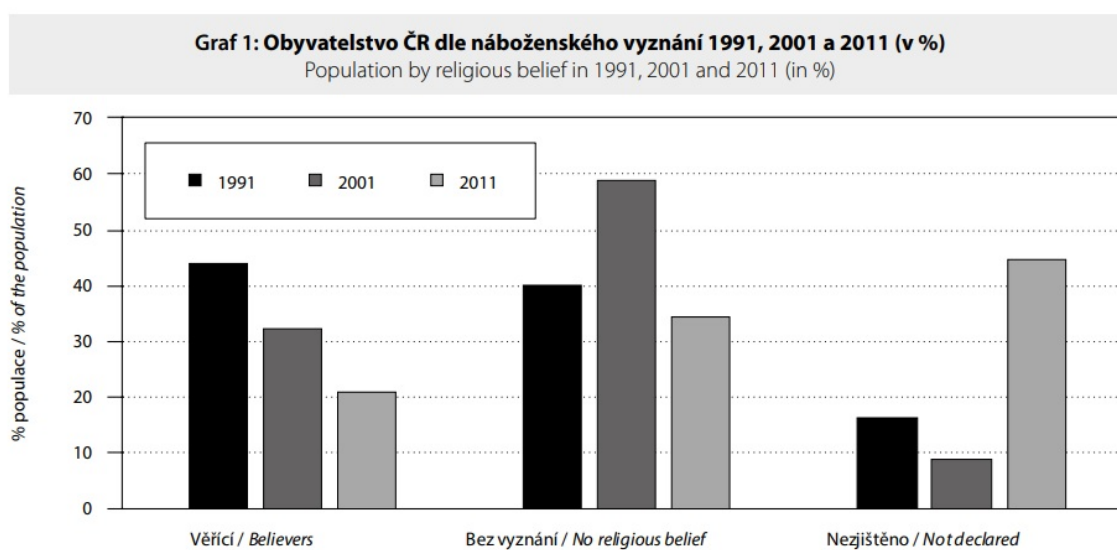
2.2.2 Křty dětí v české republice

Jak je již výše zmíněno během 20. století se pomalu ale jistě náboženství i náboženské rituály pomalu ze západoevropské a středoevropské společnosti vytrácejí. Jak se to vyvíjí v Německu, jsem popsala výše. Nyní bych ráda zmínila naši zemi. Během celého dějinného vývoje se moc církve stále zmenšovala. Souvisí s tím pokles návštěvníků bohoslužeb, ale i svátostí, které se udělují. Výzkumy ukazují, že postupně narůstá počet nevěřících.

⁶³ Srov. KOLÁŘOVÁ TAKÁCSOVÁ, Kornélia. Křest jako přechodový rituál? K současné diskusi o pastoračním významu křtu v německé jazykové oblasti, s.178-179. In *Teologická reflexe*, 2018, roč. 14 č.2, s.165-180.

⁶⁴Srov. tamtéž.

Období komunistického režimu mělo na tomto trendu významný podíl. Náboženství sice zcela nevytlačil, ale zajistil, aby zmizelo z veřejného života lidí. Nárůst počtu věřících však po pádu režimu v roce 1989 nedosáhl takového počtu, jako tomu bylo v letech před komunistickou érou.⁶⁵ Česká republika je často označována za jednu z nejateističtějších zemí na světě. Lidí věřících je čím dál tím méně a podle údajů z Českého statistického úřadu jejich počet stále klesá. Na tomto místě se hodí připomenout, že religiozita v České republice je na jedné straně zastoupena klasickými církevními společenstvími, která jsou jako církve registrované, a na straně druhé stojí alternativní společenství nebo nějaká osobní zbožnost, ke které se v poslední době kloní čím dál více lidí. A protože při sčítání lidu jsou v kolonkách jen registrované církve, většinou tito lidé zaškrtnávají kolonku, že nechtějí odpovídat. Myslím tedy, že to stojí za poklesem nevěřících a rapidním nárůstem údaje „nezjištěno“ mezi roky 1991 a 2011, jak ukazuje následující graf, převzatý z přehledu srovnávacího údaje o náboženském vyznání při sčítání lidu v letech 1991, 2001 a 2011.⁶⁶

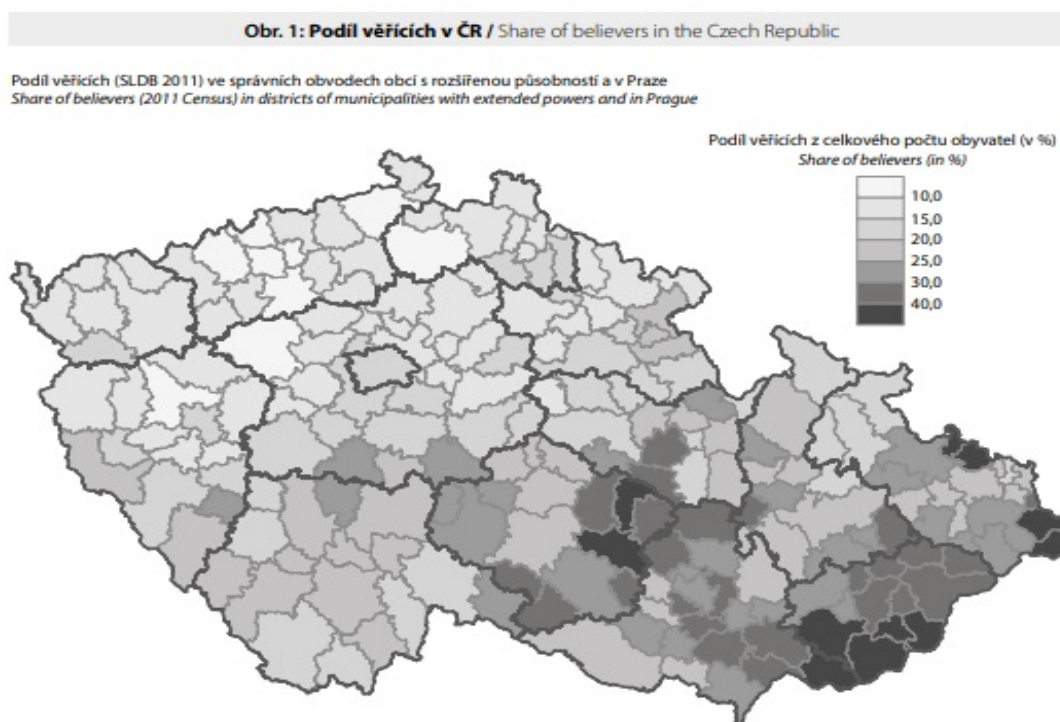

Co se týče územního rozložení věřících je patrný rozdíl mezi Moravou a Čechami, nejvíce pak mezi severozápadní částí Čech a jihovýchodní Moravou. Zejména pak Slovácko, jižní část Valašska a okolí Brna (oblasti spadající do brněnské diecéze a olomoucké arcidiecéze) patří mezi nejreligióznější oblasti celé republiky. Naopak nejméně religiózní je průmyslová část Středočeského kraje (Rakovnicko) a severní Čechy. Dalšími faktory, které

⁶⁵ Srov. BLÁHOVÁ, Jaroslava. *Přechodové rituály v české společnosti: obřad křtu*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014, s. 30-31.

⁶⁶ Srov. NOVOTNÝ, Jiří. Náboženské vyznání ve sčítáních 1991, 2001 A 2011, s. 166 In *Demografia*, 2018, roč. 60, č. 3 s. 266-267

ovlivňují religiozitu, je pohlaví a věk, přičemž starší ženy věří nejvíce, mladí muži nejméně. Náboženská kultura v ČR lze srovnat s jinými evropskými zeměmi. Jedineční jsme však v nedůvěře k institucím, v pragmatismu a nemalém podílu bezvěrců. A jak jsem již výše zmínila je zde velký trend, co se týče náboženství bez institucí – tedy alternativní náboženské směry. Rozvrstvení míry religiozity (podle sčítání lidu) je graficky znázorněno na následující mapě republiky:⁶⁷

Tabulka, kterou představuji níže, podává svědectví o tom, jak jsme na tom v posledních letech s počty pokřtěných a biřmovaných v České republice. Je zajímavé, že ačkoli se všeobecně mluví o klesajícím počtu věřících, je stále dost velké procento dětí křtěno. Na druhou stranu můžeme namítnout, že o svém křtu dítě samo nerozhodlo. O to více překvapující je tedy podíl dětí, které v dospívání jdou ke svátosti biřmování a pokračují tak na své cestě duchovním životem a navazují tím na snahy svých rodičů i kmotrů, kteří je v dobré víře pokřtít nechali a viděli v tom smysl.

Myslím, že z tabulky je patrné, že procento křtěných dětí se stále pohybuje na nějaké hranici okolo 16,5-18,0%, což je velmi pozitivní číslo. Stejně tak procenta biřmovaných z pokřtěných jsou nezanedbatelná a pohybují se na hranici 20%. Rok 2020 je sám o sobě rokem dosti slabým, ale musíme podotknout, že je to z důvodu kornavirové krize, která se v tomto roce

⁶⁷ Srov. tamtéž.

rozšířila po světě. Natalita sice významně nepoklesla, ale byly omezeny akty náboženské i společenské, takže ke křtům a biřmování tento rok nedocházelo tak často jako v letech předešlých i následujících. Další rok je na procentuální podíly taktéž slabší, než roky předkoronavirové a jen další čas a pozorování ukáže, zda je tento klesající trend stálý, nebo jde jen o následky, které sebou koronavirus přinesl a dojde k nějakému navýšení v následujících letech. Možná až prvorodičky z roku 2020 na svět přivedou dalšího potomka a rozhodnou se pro křest obou dětí naráz.

Údaje v následující tabulce pocházejí jednak z údajů Statistického úřadu o počtu obyvatel ČR hlásících se k římskokatolické církvi, a potom z údaje ČBK o počtu udělených svátostí v posledních letech.⁶⁸

Rok	Počet narozených dětí	Počet pokřtěných dětí	% podíl pokřtěných dětí	Děti přijímající biřmování	% podíl z celkového počtu	% podíl z pokřtěných dětí
2017	114 405	20 589	18,00	4 698	4,11	22,92
2018	114 036	21 142	18,54	4 372	3,83	20,68
2019	112 231	19 932	17,76	3 788	3,38	19,00
2020	110 200	14 632	13,28	2 361	2,14	16,14
2021	111 793	18 373	16,43	3 043	2,72	16,56

⁶⁸ Český statistický úřad, <https://www.czso.cz/documents/10180/165603915/1301182201.pdf/6b3f0232-2a9e-4462-8b07-218eb5472db5?version=1.0>, dne 10.3.2023; výsledky statistiky ČBK, poskytnuté Sekretariátem ČBK pro účel této práce dne 17.12. 2022

3 Motivy vedoucí rodiče ke křtu dítěte

V této poslední kapitole mojí bakalářské práce chci najít vlastní odpověď na otázku, co přivádí rodiče k tomu, aby nechali své děti pokřtít, ačkoliv nejsou praktikujícími křesťany. Výchozím předpokladem, který jsem se pokusila v předchozí kapitole zdůvodnit odkazy na empirická data, je *skutečnost, že i v současné době je – ve srovnání s klesajícím počtem praktikujících katolíků – stále velký zájem o udělování iniciačních svátostí dětem*. Ve své výzkumné sondě jsem se chtěla dozvědět autentické motivy a hodnocení křtu dítěte rodičů, kteří nechodí pravidelně do kostela.

3.1 Výzkumná sonda

Vzhledem k tomu, že motivy a hodnocení křtu dítěte je velmi osobní záležitostí, nemohla jsem shromáždit data od většího počtu lidí. Nakonec i cíli tohoto výzkumu spíše odpovídá kvalitativní metoda sběru a hodnocení dat. Po metodické stránce jsem se nechala inspirovat bakalářskou prací Jaroslavy Bláhové, obhájenou v r. 2014 na Univerzitě Palackého v Olomouci. Protože nejsem v přímém kontaktu s rodiči, kteří by mohli být respondenty, realizovala jsem svoje výzkumné šetření pomocí dotazníku s otevřenými otázkami. Nebylo v mých možnostech najít (i s pomocí duchovních, kteří s těmito osobami přímo pracují) více respondentů než čtyři. Proto nemohu považovat toto své výzkumné šetření ani za kvalitativní výzkum, ale spíše za jakousi *výzkumnou sondu*. Jde o několik kazuistik, jejichž výsledky nelze zobecnit.

3.1.1 Cíl a výzkumná otázka

To co mě ale nejvíce zajímá a proč jsem se rozhodla pro tuto výzkumnou sondu, je otázka: *Co lidi v sekularizované společnosti vede k tomu, že požadují doprovázení církve při rituálech spojených s křesťanským životem? A vycházím z výše uvedeného předpokladu, že pro lidi jsou tyto životní mezníky důležité, i když nejsou věřící*. Ve svém výzkumném šetření jsem se původně chtěla zaměřit na lidi, kteří nejsou praktikujícími křesťany a do kostela chodí výjimečně, a přesto nechali své děti pokřtít. Nepodařilo se mi ale získat více respondentů tohoto typu. Vedle otázky motivace rodičů bylo pro mě důležité také zjistit, jaký pro ně vlastně měl význam křest jejich dítěte, a jak jej hodnotí, i vzhledem k budoucnosti dítěte.

3.1.2 Metodika

Na základě mé výzkumné otázky jsem se rozhodla provádět výzkum formou dotazníku s otevřenými otázkami, který se řadí mezi kvalitativní formy výzkumu. Vzhledem k malému

počtu respondentů i ke způsobu sběru a zpracování dat, nemohu nakonec provedené šetření označit za kvalitativní výzkum, ač jsem kvalitativní metodiku použila. Jde tedy spíše o čtyři kazuistiky, které nejprve podrobně analyzuji a potom srovnávám mezi sebou.

Sběr dat probíhal distančně. To v mém případě znamená, že jsem se s respondenty nikdy nesetkala, tudíž je dotazník naprosto anonymní (jména žen jsou tak v mé zprávě o výsledcích smyšlená). Výzkumným vzorkem se pro mě stali lidé, které o výzkumu informoval kněz, kterého jsem poprosila o spolupráci (z farnosti sv. Vojtěcha, České Budějovice – Čtyři Dvory). Bylo to z důvodu, že jsem neměla jinou možnost tyto osoby zkontaktovat. S ohledem na GDPR se mi nakonec jevílo jako lepší, když dotazníky předá respondentům a vyplněné je převezme přímo kněz, který je s nimi v kontaktu. Nemusí potom nikomu předávat osobní údaje o respondentech.

Výzkumné šetření probíhalo v období únor až březen 2023. Dotazníky byly původně předány deseti respondentům, takže jejich návratnost byla 40%. Dotazník obsahoval tři otevřené otázky a několik otázek se statistickými údaji respondentů, tzv. proměnnými. Proměnnými byly v mém případě věk, povolání, počet dětí, četnost navštěvování kostela, aj.

Otevřené otázky dotazníku zněly:

- 1) Vzpomeňte si prosím na to, co předcházelo křtu Vašeho dítěte. Jaká byla Vaše motivace nechat své dítě pokřtít?
- 2) Zajímalo by mě, jak to teď hodnotíte? Jaký význam pro vás má křest vašeho dítěte?
- 3) Co si myslíte o tom, jaký je přínos křtu pro Vaše dítě (a můžeme při tom myslet i na budoucnost, až bude velké).

3.2 Výsledky šetření

3.2.1 Jednotlivé kazuistiky

Kazuistika č. 1 – Lenka

Lenka pracuje jako učitelka. Je jí 40 let, to znamená, že svoje rané dětství prožila ještě v době totality. Neuvádí, že by byla pokřtěna, ale zřejmě nějaký vztah ke křesťanské tradici má, když se o (velkých) svátcích účastní bohoslužeb. Ačkoliv neuvádí, zda je manžel věřící, svatbu v kostele neměli.

Lenka má tři děti. Motivy ke křtu, které uvádí, jsou kulturní a sociální povahy. Protože patrně žije anebo hodlá žít s rodinou v Německu, má strach z velkého množství muslimských přistěhovalců, kteří tam žijí a jejich děti chodí do běžných německých škol. Rozhodnutí

pokřtít všechny tři děti (patrně najednou) je podmíněno sociálně. Jestliže je nejstaršímu dítěti 5 let, půjde brzy do školy; tam by dítě bylo sociálně vyčleněno a zařazeno na roveň s dětmi, které na většinově katolické nebo evangelické náboženství nechodí – a to jsou ateisté a muslimové. V této situaci se v Lence probudilo vědomí, že vlastně „je katolička“ a „katolíci by měly být i její děti“.

Pro Lenku má samotný křest spíše emoční význam: „dítě má nad sebou pomyslnou ochranu“. Přesto považuje za významný i jakýsi morální apel: „ukázat cestu, jakou by se jeho život mohl ubírat“. Celkově v její motivaci není nic, co by souviselo s uvědomělou křesťanskou vírou a vztahem k Bohu.

Kazuistika č. 2 – Alena

Alena je stejně jako Lenka učitelka. Na rozdíl od Lenky je aktivní věřící, ale sňatek uzavřela „pouze“ občanský. Nedokážu říci, zda to bylo zamýšlené, nebo je to snad z důvodu rozvodu Aleny nebo třeba jejího chotě.

Aleně je 45 let a má dvě děti. Obě své děti se snaží křesťansky vychovávat. Víru chápe jako osobní vztah s Kristem, který začíná křtem. Protože mluví o vděčnosti za dar křtu, můžeme se domnívat, že tím myslí i svůj vlastní křest, ať už byla pokřtěna jako dítě anebo až v dospělosti.

Alena na jedné straně uvádí, že její děti byly pokřtěny ve třech letech, resp. v šesti měsících, a na druhé straně píše o tom, že její dcery mají v úmyslu přijmout biřmování, domnívám se, že vzpomíná na křest svých dětí s odstupem 10-12 let.

Kazuistika č. 3 – Sára

Sára je kvalifikovaná lékárnice a aktivní katolička. Je jí 41 let. Měla svatbu v kostele. Pro Sárku je samozřejmé, že chodí s rodinou pravidelně v neděli do kostela, proto také všechny své čtyři děti nechala pokřtít přibližně ve stáří 3 měsíců. Nad rozhodnutím o křtu svých dětí nikdy moc neuvažovala. Byl to pro ni samozřejmý důsledek vlastního náboženského přesvědčení.

Křest je pro Sárku především začátek života v církvi: „Křtem to jakoby všechno začalo, to byl bod první a od toho se dnes odvíjí všechno – účast na bohoslužbách, modlitby, prohlubování víry našich dětí, společenství ve farnosti.“ Křest chápe jako závazek pro rodiče: „Pro nás je to i velká povinnost vést naše děti k víře.“

Sára sice odpovídá na otázku po významu křtu pro budoucnost katechismovou poučkou („nesmazatelná pečeť Krista“), ale přesto se nejedná o formální odpověď, protože dodává: „Myslím si, že i kdybychom je nevedli k víře, něco v nitru bude po Bohu hluboce toužit.“

Takovou odpověď může dát pouze člověk, který o víře a o životě do hloubky přemýšlí. Na všech odpovědích je nápadné, že respondentka uvědoměle používá některé teologické pojmy (milost, otevřenost milosti, modlitba).

Kazuistika č. 4 – Milena

Milena je zdravotní sestra s vysokoškolským vzděláním. Je jí 41 let. Je praktikující katolička, je vdaná, měla svatbu v kostele a se svou rodinou se účastní každou neděli bohoslužby. Proto byl pro ni křest jejího dítěte samozřejmostí („ani nás nenapadlo, že by dítě nemělo být pokřtěno“). Dítě bylo pokřtěno asi 6 týdnů po narození.

Křest je pro Milenu začátkem křesťanského života. Hlouběji nad křtem zřejmě nepřemýšlí. Odpovědi na otázku po významu křtu pro budoucnost dítěte odpovídají tradičnímu učení církve.

3.2.2 Srovnání kazuistik

U všech čtyř respondentek najdeme tyto společné vlastnosti: věk 40-45 let, vysokoškolské vzdělání, fungující rodina (manžel, děti), všechny mají nějaký vztah k farnosti ve velkém městě, kde výzkumné šetření probíhalo. Všechny odpovědi byly dosti stručné. Zde se ukázalo, že jsem pro svůj účel nevybrala správnou formu sběru dat. Pokud by sběr dat probíhal formou rozhovorů, bylo by téměř jisté, že se odpovídající neomezí na tak strohé odpovědi. Za povšimnutí stojí skutečnost, že ani jedna z odpovídajících žen nijak nereagovala na první větu první otázky: „Vzpomeňte si prosím, na to, co předcházelo křtu Vašeho dítěte.“ Jakoby tato úvodní věta byla přehlédnuta. Matky pokřtěných dětí potom odpovídaly nejkratším možným způsobem na otázku po motivaci, a to v jednom, max. ve dvou bodech. Pouze Sára ve druhé a třetí otázce svou odpověď trochu rozvedla.

Výsledné informace k motivaci ke křtu dítěte stručně shrnuji v tabulce na následující stránce. Vzhledem k tomu, že odpovědi na 2. a 3. otázku se prolínají, jsou v tabulce vyznačeny v jednom řádku. Tabulka neobsahuje doslovné odpovědi, ale jejím smyslem je identifikovat obsahové shody a rozdíly.

Souhrnně můžeme konstatovat, že jsme se v těchto čtyřech kazuistikách setkali v zásadě s dvěma rozdílnými motivacemi *ke křtu dítěte*. Motivace Lenky je *sociokulturně podmíněná*; náboženská víra je přítomna jenom v náznaku („pomyslná ochrana“). Motivace Aleny, Sárky a Mileny jsou naproti tomu všechny *podmíněné osobní vírou*, která je ovšem u každé z těchto tří žen trochu jiná (nelze dále podrobně analyzovat, protože chybí další údaje). Sára a Milena

ještě dosti výrazně uvádí *motiv církevní socializace* (společenství ve farnosti, konkrétní příslušnost k církvi).

	R 1 – Lenka	R 2 – Alena	R 3 – Sára	R 4 – Milena
Motivy ke křtu dítěte	obavy z islámu obavy ze sociálního vyloučení	vlastní víra	vlastní víra samozřejmost	vlastní víra samozřejmost
Význam křtu nyní i pro budoucnost	„pomyslná ochrana“ životní orientace	„patří Bohu“; osobní vztah s Kristem v církvi	„patří Bohu“; účast na životě církve; očekávané prohlubování víry	výchova k víře; Boží požehnání; společenství církve
Významné zvláštnosti	nepraktikující	praktikuje, i když nemůže přistupovat ke svátostem; víra je důležitá i pro její starší děti	uvádí, že dcera chodí do kostela i ve všední den (když může 1x za týden)	

Závěr

Na začátku mé práce bylo důležité vyjasnit si základní pojmy, se kterými budu pracovat. Těmito pojmy jsou mezníky, přechodové rituály, symboly, svátosti.

Potom jsem se zabývala rituály spojenými se začátkem života člověka v různých náboženstvích a nakonec v katolickém křesťanství.

V další části práce jsem se dostala k charakteristice prvního přechodového rituálu, kterým je křest dítěte, ale to samo nelze popisovat bez počátečního vyprávění o různých nenáboženských rituálech, které třeba probíhají v den a místě porodu, proto je v práci i část o rituálech provádějících se dříve, nebo dnes ještě v tradičním prostředí.

Protože mě zajímalo, proč i lidé prakticky nevěřící nechávají svoje děti pokřtít, hledala jsem odpověď v dostupné literatuře, a tak jsem narazila na práci Kornélie Kolářové Takácsové, která provedla výzkum na podobné téma v Německu

Základní orientaci o této problematice v ČR jsem čerpala z diplomky Bláhové. Ale jelikož je už staršího data, musela jsem si opatřit aktuální statistické údaje. Především šlo o materiály statistiky ČBK a Statistická data z ČSÚ.

Všechny tyto prameny uvádějí důvody křtu dětí jen velmi obecně. Chtěla jsem si udělat přesnější obrázek, a proto jsem provedla malou výzkumnou sondu. Bohužel se mi podařilo získat pouze čtyři respondentky, jejichž odpovědi jsem potom analyzovala metodou kvalitativní obsahové analýzy. Přitom jsem provedla nejprve případovou analýzu (kazuistiku), a poté srovnávací analýzu (srovnání uvedených příkladů).

Přes malý rozsah materiálů jsou výsledky mého šetření zajímavé. Domnívám se, že jsem splnila cíl své bakalářské práce: nahlédla jsem do důvodů, které vedou rodiče, ať už věřící nebo nevěřící, k tomu, že nechávají pokřtít své děti.

Ráda bych se někdy zabývala tématem do větší hloubky. Věřím, že i tento stručný vhled do problematiky má svůj význam a splňuje smysl bakalářské práce – odborně uchopit problém a dle možností prohloubit jeho poznání.

Přílohy:

Příloha č. 1 – Dotazník

Dobrý den,

Jsem studentkou 3. ročníku Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v oboru Teologie a touto cestou bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník je zcela anonymní a data z něj budou použita jenom v mé bakalářské práci na téma Mezníky v křesťanském životě.

Děkuji za Váš čas i za ochotu

Magdaléna Jarošová

Věk:

Povolání:

Nejvyšší dosažené vzdělání:

Církevní x občanský sňatek:

Stáří dítěte (dětí) v době křtu:

Dítě bylo pokřtěno ve farnosti, kde bydlí:

Chodí dítě do kostela a jak často:

- 1x za týden

- Občas

- jen na velké svátky (Velikonoce, Vánoce)

- zcela výjimečně

- vůbec ne

Nyní půjde o otevřené otázky. Poprosím Vás o několik vět k následujícím 3 otázkám. Čím více a konkrétněji se rozepíšete tím lépe.

Otázka č. 1:

Vzpomeňte si prosím na to, co předcházelo křtu Vašeho dítěte. Jaká byla Vaše motivace nechat své dítě pokřtít?

Otázka č. 2:

Zajímalo by mě, jak to teď hodnotíte? Jaký význam pro vás má křest vašeho dítěte?

Otázka č. 3:

Co si myslíte o tom, jaký je přínos křtu pro Vaše dítě (a můžeme při tom myslet i na budoucnost, až bude velké).

Příloha č. 2 – Přepis vyplněných odpovědí

Dotazník č.1

Věk: 40

Povolání: *učitelka*

Nejvyšší dosažené vzdělání: *vysokoškolské*

Církevní x občanský sňatek: *občanský*

Stáří dítěte (dětí) v době křtu: *3,4 a 5 let*

Dítě bylo pokřtěno ve farnosti, kde bydlí: *nebylo*

Chodí dítě do kostela a jak často:

- *jen na velké svátky (Velikonoce, Vánoce)*
-

Otevřené otázky

Otázka č. 1:

Vzpomeňte si prosím na to, co předcházelo křtu Vašeho dítěte. Jaká byla Vaše motivace nechat své dítě pokřtít?

- *obavy před rozsáhlou migrací nekřesťanské (převážně islámské) komunity do Evropy*
- *zařazení nepokřtěných dětí ve škole v předmětu náboženství mezi převážně islámské děti (Německo)*

Otázka č. 2:

Zajímalo by mě, jak to teď hodnotíte? Jaký význam pro vás má křest vašeho dítěte?

- *Dítě má nad sebou pomyslnou ochranu*

Otázka č. 3:

Co si myslíte o tom, jaký je přínos křtu pro Vaše dítě (a můžeme při tom myslet i na budoucnost, až bude velké).

- *Přínos a určitou ochranu má momentálně především pro nás jako rodiče, protože dítě samotné není schopno tuto skutečnost rozumově uchopit*
- *V budoucnu si jistě udělá obrázek samo a my jsme mu alespoň díky křtu mohli ukázat cestu, jakou by se jeho život mohl ubírat.*

Dotazník č. 2

Věk: 45

Povolání: *učitelka*

Nejvyšší dosažené vzdělání: *vysokoškolské*

Církevní x občanský sňatek: *občanský = církevně neplatný*

Stáří dítěte (dětí) v době křtu: *1 dítě – 3 roky, 2. Dítě – 6. měsíců*

Dítě bylo pokřtěno ve farnosti, kde bydlí: *ne*

Chodí dítě do kostela a jak často:

- *1x za týden*
-

Otevřené otázky

Otázka č. 1:

Vzpomeňte si prosím na to, co předcházelo křtu Vašeho dítěte. Jaká byla Vaše motivace nechat své dítě pokřtít?

- *Chtěla jsem, aby děti byly křesťané*

Otázka č. 2:

Zajímalo by mě, jak to teď hodnotíte? Jaký význam pro vás má křest vašeho dítěte?

- *Jsem šťastná, že děti mají osobní vztah s Kristem.*
- *Jsem vděčná za dar křtu*

Otázka č. 3:

Co si myslíte o tom, jaký je přínos křtu pro Vaše dítě (a můžeme při tom myslet i na budoucnost, až bude velké).

- *Děti byly označeny nesmazatelným znamením, patří Bohu zvláštním způsobem...*
- *Starší dcera bude brzy biřmovaná, mladší s biřmováním také počítá.*

Dotazník č.3

Věk: 41

Povolání: *lékárnice*

Nejvyšší dosažené vzdělání: *vysokoškolské - doktorandské*

Církevní x občanský sňatek: *církevní*

Stáří dítěte (dětí) v době křtu: *4 děti, ve věku asi 3 měsíců*

Dítě bylo pokřtěno ve farnosti, kde bydlí: *2 děti ano (farnost Čtyrák – kostel sv. Vojtěcha),*

2 děti v původní farnosti rodičů

Chodí dítě do kostela a jak často:

- *1x za týden – v neděli + když to vyjde, tak 1x týdně ve všední den*
-

Otevřené otázky

Otázka č. 1:

Vzpomeňte si prosím na to, co předcházelo křtu Vašeho dítěte. Jaká byla Vaše motivace nechat své dítě pokřtít?

- *Jsme věřící a je to pro nás samozřejmost*

Otázka č. 2:

Zajímalo by mě, jak to teď hodnotíte? Jaký význam pro vás má křest vašeho dítěte?

- *Zcela zásadní. Pro nás je to i velká povinnost vést naše děti k víře. Křtem to jakoby všechno začalo, to byl bod první a od toho se dnes odvíjí všechno – účast na bohoslužbách, modlitby, prohlubování víry našich dětí, společenství ve farnosti.*

Otázka č. 3:

Co si myslíte o tom, jaký je přínos křtu pro Vaše dítě (a můžeme při tom myslet i na budoucnost, až bude velké).

- *Přínos je hlavně v tom, že křtem dostalo do duše nesmazatelnou pečeť Krista, tedy už je Kristovo...Myslím si, že i kdybychom je nevedli k víře, něco v nitru bude po Bohu hluboce toužit.*
- *Naše děti jsou tím součástí církve a mohou dostávat všechny dary, milosti z toho vyplývající, čerpat ze studnice milostí, pokud se tomu otevřou (o co se snažíme a za co se jako rodiče modlíme).*

Dotazník č.4

Věk: 41

Povolání: *zdravotní sestra*

Nejvyšší dosažené vzdělání: *vysokoškolské*

Církevní x občanský sňatek: *církevní*

Stáří dítěte (dětí) v době křtu: *6. týdnů*

Dítě bylo pokřtěno ve farnosti, kde bydlí: *ne*

Chodí dítě do kostela a jak často:

- *1x za týden*
-

Otevřené otázky

Otázka č. 1:

Vzpomeňte si prosím na to, co předcházelo křtu Vašeho dítěte. Jaká byla Vaše motivace nechat své dítě pokřtít?

- *s manželem jsme věřící, na mši chodíme pravidelně.*
- *Ani nás nenapadlo, že by dítě nemělo být pokřtěno*

Otázka č. 2:

Zajímalo by mě, jak to teď hodnotíte? Jaký význam pro vás má křest vašeho dítěte?

- *Hodnotíme pozitivně.*
- *Dítě chceme vychovávat ve víře a křest k tomu patří*

Otázka č. 3:

Co si myslíte o tom, jaký je přínos křtu pro Vaše dítě (a můžeme při tom myslet i na budoucnost, až bude velké).

- *Smazání dědičného hříchu*
- *Boží požehnání*
- *Uvedení do společenství církve*

Abstrakt:

JAROŠOVÁ Magdaléna, Mezníky v křesťanském životě, Křest jako přechodový rituál, České Budějovice 2023, Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, katedra pedagogiky, vedoucí práce: doc. Michal Kaplánek Th.D.

Klíčová slova: rituál, symbol, křest, přechodový rituál, životní mezníky

Tato bakalářská práce se zabývá významem svátostí jakožto milníků v lidském životě. Popisuje zrození a počátek života, včetně toho křesťanského, a také vývoj křtu od prvotních časů kdy byl tento fenomén spojován výhradně s dospělými až po současnost, kdy jsou křtěny především děti. Poté následuje kapitola ohledně významu ritualizace současných životních milníků. Poslední kapitola představuje provedení výzkum, který se snaží odpovědět na otázku: „Co vede lidi v sekularizované společnosti k tomu, že vyžadují doprovázení církve při rituálech spojených s křesťanským životem?“

Abstract:

JAROŠOVÁ Magdaléna, Milestones in Christian Life, Baptism as a Ritual of Transition, České Budějovice, 2023, Bachelor's Thesis, University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Theology, Department of Pedagogy, supervisor: doc. Michal Kaplánek Th.D.

Key words: ritual, symbol, baptism, transition ritual, life milestones.

This bachelor's thesis deals with the significance of sacraments as milestones in human's life. It describes the birth and beginning of life, including the Christian life as well as the development of baptism from times when this phenomenon was connected only with adults to today when mostly children are being baptized. This is followed by a chapter on the significance of ritualization life milestones in present days. The last chapter presents conducted research attempting to answer the question: "What leads people in a secularized society to demand the accompaniment of the church in the rituals associated with Christian life?"

Zdroje:

Literární zdroje:

ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*,

BLÁHOVÁ, Jaroslava. *Přechodové rituály v české společnosti: obřad křtu*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014,

HALÍK, Tomáš. *Prolínání světů: ze života světových náboženství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-834-9.

JASPERS, Karl. *Mezní situace*. Praha: OIKOYMENH, 2016. ISBN 978-80-7298-220-2

JASPERS, Karl. *Úvod do filosofie: dvanáct rozhlasových přednášek*. Praha: OIKOYMENH, 1996. ISBN 80-86005-05-4.

KOLÁŘOVÁ TAKÁČSOVÁ, Kornélia. *Křest jako přechodový rituál? K současné diskusi o pastoračním významu křtu v německé jazykové oblasti, str. 170. IN Teologická reflexe, 2018, roč. 14 č.2, s.165-180.*

KUNETKA, František. *Úvod do liturgie svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-618-3.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Naděje na spásu pro děti, které umírají nepokřtěné*. Přeložit Ctirad Václav Pospíšil, Praha: Krystal OP, 2008, ISBN 978-80-87183-06-9.

MUCHOVÁ, Ludmila. *Vyslovit nevyslovitelné: didaktika uvádění do světa symbolů*. Brno: CDK Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-075-6.

NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-397-3

NOVOTNÝ, Jiří. Náboženské vyznání ve sčítáních 1991, 2001 A 2011, str. 166 In *Demografie*, 2018, roč. 60, č. 3.

POKORNÝ, Ladislav. *Světlo svátostí a času*. Praha: Česká katolická Charita, 1981

SCHMAUS, Michael. *Sviatosti*. Bratislava: Dekanát Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, 1992.

VLČKOVÁ, Michaela. *Žehnání matky. Význam obřadu v Čechách a na Moravě v 16.-21. století*. Praha, Akropolis, 2015, ISBN 978-80-7470-110-8.

VLČKOVÁ, Michaela. *Tělo, čas a prostor v liturgii*. Praha: Malvern, 2017. ISBN 978-80-7530-103-1.

Výsledky statistiky ČBK, poskytnuté Sekretariátem ČBK pro účel této práce dne 17.12. 2022

Internetové zdroje:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10084714986-prolinani-svetu/306298380050015/>

Český statistický úřad,

<https://www.czso.cz/documents/10180/165603915/1301182201.pdf/6b3f0232-2a9e-4462-8b07-218eb5472db5?version=1.0> , dne 10.3.2023;